

calificativelor pentru fiecare elev implicat. Acestea se vor manifesta plenar la evaluările sumative. Dar, întrucât evaluarea continuă la clasă ca parte a demersului este chemată să amelioreze procesul și să-i sporească randamentul, profesorul decide ce aspect anume va urmări, ce concluzie își va formula și cum se va răsfrânge această concluzie asupra activității ulterioare.

Bibliografie

1. Cosovan, Olga, Cartaleanu, Tatiana, Sclifos, Lia ș.a. *Evaluarea în cheia gândirii critice, Învățământ universitar și preuniversitar*, CE Pro Didactica, Chișinău, 2005.
2. Cosovan, Olga, Ghicov, Adrian, *Evaluarea continuă la clasă*. Știința, Chișinău, 2007.
3. Cristea, Sorin, *Dicționar de pedagogie*, Grupul Editorial Litera, Chișinău-București, 2000.
4. Поддьяков, А.Н., Неопределенность в решении комплексных проблем, Человек в ситуации неопределенности. Высшая школа экономики, ТЕИС, М., 2007, С. 177-193.

STRATEGII DE FORMARE A COMPETENȚELOR SCRISE LA ELEVII DIN GIMNAZIU

Liubovi CIBOTARU, lector universitar

Summary

In the disciplinary curriculum of Romanian language and literature, the field of communication is divided into two subdomains: oral communication - oral didactics and written communication - didactics of writing and editing [12, pp. 12-14].

In this context, it shall be remind that the communicative - functional paradigm means that students are studying Romanian not to learn rules and definitions but to communicate, based on rules and definitions, in all circumstances of life. Thus, the oral communication activities carried out by the teacher with his pupils directly contribute to the chiseling / refinement of oral communication skills. Unlike Romanian language and literature lessons, communication lessons aim to develop oral communication of pupils. These lessons

involve different communication interactions: teacher - student, student - teacher, student - student, pupil - group of students, etc.

În curricula disciplinare la limba și literatura română, domeniul *comunicare* se împarte în două subdomenii: *comunicarea orală* – didactica oralului și *comunicarea scrisă* – didactica scrisului și a redactării [12, pp. 12-14].

Amintim, în acest context, că paradigma comunicativ – funcțională înseamnă că elevii studiază limba română nu pentru a deprinde reguli și definiții, dar pentru a comunica, în baza regulilor și a definițiilor, în toate circumstanțele vieții. Astfel, activitățile de comunicare orală pe care le desfășoară profesorul împreună cu elevii săi, contribuie în mod direct la cizelarea/rafinarea capacităților de comunicare orală. Spre deosebire de lecțiile de limba și literatura română, lecțiile de comunicare au scopul de a dezvolta comunicarea orală a elevilor. Aceste lecții presupun diferite interacțiuni comunicative: profesor – elev, elev – profesor, elev – elev, elev – grup de elevi etc.

Didactica oralului este cel mai nou domeniul al didacticii, puțin studiat și clarificat. Numele sonore care au valorificat mai mult sau mai puțin subiectul sunt: *Alina Panfil, Vistian Goia, Mariana Norel, Florentina Sămihăian*.

În condițiile școlii contemporane, desigur, este complicată organizarea comunicării orale – aceasta presupune gălăgie, haos... Iar evaluarea competențelor de comunicare orală este greu de realizat.

În cadrul diferitor întâlniri cu profesorii de limba și literatura română, aceștia evidențiază următoarele probleme în realizarea competenței de comunicare:

1. Numărul mare de elevi în clase (mai ales în orașe) și imposibilitatea de a integra individual elevii în practica comunicării orale.

2. Influența limbii ruse mai este vizibilă. (În multe familii mixte copiii vorbesc acasă în limba rusă).

3. Lipsa lecturilor ca pretext de comunicare.

4. Incapacitatea profesorilor de alte discipline de a comunica corect în limba română.

5. Cunoașterea superficială a gramaticii este un impediment al scrierii corecte.

6. Elevii comunică mai puțin din cauza telefonului și a calculatorului.

Depinde de măiestria profesorului eficiența lecției de comunicare. Tinerii profesori de română ar trebui să țină cont de următoarele sugestii, în vederea diminuării problemelor de comunicare:

- să se ofere șansa de a comunica oral fiecărui elev;
- să diversifice sarcinile de comunicare ca prin ele să stimuleze imaginația fiecărui elev și să-i motiveze să comunice;
- să fie capabil să evalueze comunicarea orală a elevilor și să dea feedback.

Elevii trebuie să înțeleagă că atunci când comunică ei nu doar răspund la întrebări și le și formulează, își exprimă punctele de vedere, relaționează cu ceilalți.

Țintele lecției de comunicare, în interpretarea *Florentinei Sămihăian* [9, pp. 52-54], ar trebui să fie următoarele:

1. Familiarizarea elevilor din clasele gimnaziale cu formele comunicării orale și înțelegerea rolului factorilor care determină comunicarea – această dimensiune este echivalentă cu achiziția de cunoștințe sau cu *a ști*.

2. Dezvoltarea capacităților de receptare și de producere a unor mesaje orale diverse, exersarea rolului de vorbitor și de ascultător – această dimensiune este echivalentă cu asimilarea unor deprinderi procedurale, tehnici de ascultare, tehnici de construcție a dialogului, sau cu *a ști să faci*.

3. Formarea unor atitudini comunicative pozitive, civilizate – această dimensiune se referă la variabilele individuale ale fiecărei persoane și exprimă dimensiune *a ști să fi*.

4. Capacitatea de a transfera în contexte noi de învățare competențele de comunicare – *a ști să înveți*.

Astfel, competența de comunicare orală reprezintă ansamblul de cunoștințe, capacități și atitudini pe care le mobilizăm pentru a recepta și produce mesaje orale. Pentru a defini componenta verbală a competenței de comunicare orală, vom folosi modelul Simard, care cuprinde trei dimensiuni:

- Lingvistică (cunoașterea și utilizarea regulilor și a procedeelelor care asigură exprimarea corectă fonetică, morfologică și sintactică).

- Textuală (cunoașterea și utilizarea regulilor care asigură organizarea unui text);

- Discursivă (cunoașterea și utilizarea regulilor care determină folosirea limbii în context, în funcție de scopurile comunicării, de parametrii situației de comunicare).

Pentru depășirea problemelor de comunicare orală/scrisă în gimnaziu, se vor respecta câteva condiții de predare și organizare a situațiilor de comunicare. În gimnaziu profesorul de limba și literatura română va corela constant comunicarea orală cu cea scrisă; va urmări traseul de formare a competenței de comunicare orală și scrisă, ghidându-i pe elevi și acționând în vederea eliminării lacunelor; va formula sarcini care să acopere toate nivelurile și formele de comunicare - verbal, nonverbal, paraverbal.

Profesorul de limba și literatura română va diversifica constant sarcinile în funcție de tipul interacțiunii și procesul de comunicare implicat.

Dacă elevii interacționează unu la unu, atunci profesorul va realiza următoarele activități:

- prezentarea unui punct de vedere;
- relatarea unei experiențe personale;

- povestirea unei cărți, a unui film;
- realizarea unui interviu.

În grupuri mai mici sau mai mari, profesorul va aplica: rezolvări de probleme, discuții – deliberări, proiecte etc.

În cadrul discuțiilor frontale, profesorul va apela la discuții ample pe marginea unor cărți, lectura cu voce tare, rapoarte, lansarea unor enunțuri.

Este important ca profesorul să educe elevul și ca emițător și ca receptor. Cu toate că dialogul este cea mai frecventă formă a comunicării, este necesar ca profesorul să educe și capacitatea de emițător a elevului și în formă monologată. Considerăm la fel de important și aspectul comunicării orale, dar și al comunicării scrise.

Învățarea scrierii este asociată din cele mai vechi timpuri cu esența educației, adică cu rolul acesteia de alfabetizare a copilului. Cercetările privind dezvoltarea competenței de comunicare scrisă indică cinci paradigme distincte [Van de Ven, 2004].

Abordarea imitativă, modelatoare este abordarea cea mai veche și este asociată paradigmei literar – gramaticale a limbii și literaturii materne. În această viziune, reperul major este reprezentat de operele literare, care pot constitui cele mai frumoase modele pentru scrierile elevilor. Prin scris aceștia exersează, rezolvă și perfecționează comunicarea scrisă fiind ghidați de profesorul lor.

Abordarea creativă – poate fi asociată modelului dezvoltării personale și accentuează capacitățile native ale elevilor, în special creativitatea acestora. Este o alternativă pentru abordarea imitativă, care oferă șansa fiecărui copil să creeze o varietate de texte imaginative. Această perspectivă accentuează scrierea ca proces, profesorul ghidând foarte atent fiecare etapă a redactării. În evaluare profesorii vor avea în vizor fluența și flexibilitatea ideilor, expresivitatea originală și divergența de idei – aceste lucruri pot crea subiectivitate în notare.

Abordarea liniară – apare prin anii 70 și pornește de la ideea că există niște etape ale redactării, care, în școală, trebuie urmate,

astfel, elevii pot învăța să scrie dacă vor urma niște pași, etape de redactare:

- realizarea unui brainstorming pentru căutarea ideilor;
- selectarea informației în funcție de temă, subiect posibil;
- realizarea unui plan;
- scrierea textului;
- revizuirea textului;
- editarea/redactare/scrierea textului.

Abordarea cognitivă – într-un fel contrazice ideea scrisului liniar, afirmând că scrisul este recursiv și implică multe subprocese mintale. Această teorie lasă deschisă etapa revizuirii/redactării și propune trei etape importante de învățare a scrisului:

- pregătirea, selectarea informațiilor, stabilirea scopului scrisului;

- scrierea propriu-zisă;
- revizuirea (etapă foarte importantă) care include reacțiile profesorului sau ale colegilor.

Abordarea socială reflectă o perspectivă care implică adaptarea scrierii la comunitate, la anumite funcții și standarde ale acesteia. Scrierea, în acest caz, este un act de colaborare, dialogul fiind un mijloc important de constituire a scrierii.

Este evident că nu putem ține în exclusivitate cont de o abordare sau alta. În clasele primare, profesorul va recurge, cu siguranță, la niște modele textuale, va propune cuvinte și expresii de reper, va formula un plan, va impune respectarea unor rigori în organizarea textului. În clasele gimnaziale urmăm o altă situație. Ortografia, până la vârsta de 10-11 ani, se învață prin memorarea modelelor și a exemplelor propuse de profesor. În gimnaziu, însă, odată cu studierea și asimilarea morfologiei, ortografia capătă dimensiuni științifice, conștientizate și explicate prin reguli și definiții, iar textul literar devine doar un pretext al scrierii compoziției literare. O altă perspectivă urmărită în liceu – elevii asimilează noțiunile teoriei literare care oferă alte șanse de

realizare a compozițiilor. Este etapa eseului, elevii vor putea aborda acest tip de compoziție când vor avea suficiente lecturi dar și experiențe inedite de viață. Creativitatea rămâne la fiecare etapă a scrierii un reper major, este misiunea profesorului să gestioneze și să valorifice posibilitățile creative ale elevilor în așa mod încât compozițiile școlare să devină sarcini așteptate de către elevi și foi evaluate și notate cu drag de către profesori.

Exercițiul de compoziție este modalitatea fundamentală de concretizare a activității de comunicare a elevului la ora de română. Elevul trebuie să dea dovada competențelor fundamentale de exprimare în scris. Compuneri de tip descriere de anotimp sau în baza unor tablouri, elevii practică sub supravegherea învățătorilor încă din clasele primare. La începutul clasei a cincea, în cadrul primei Unități, elevii comunică intens la tema *Cartea – obiect cultural*. Apoi îndeplinesc primele sarcini de compoziție, exprimându-și ideile despre primele cărți citite, despre personajele care au avut un impact serios asupra lor. Acest tip de compoziție necesită nu doar abilitatea elevului de a observa fenomene naturale și a face o descriere a acestora dar și de a expune gânduri, idei, puncte de vedere bazate pe mica experiență de viață, în baza unor cărți citite sau a unor filme, spectacole vizionate. Odată cu asimilarea terminologiei literare dar și cu lărgirea listei de cărți, elevii practică alte feluri de compoziții:

1. Compunerea de argumentare a apartenenței unei opere la un gen literar.

2. Compunere de argumentare a speciei literare.

Aceste scrieri necesită cunoștințe ample de teorie literară, lecturi multiple dar și abilități de analiză și comentariu.

Una din sarcinile de bază a scrisului în gimnaziu și liceu este redactarea caracterizărilor de personaj. Itemul apare în cadrul testului de capacitate, dar și la BAC. Și profesorii de română și elevii au o atitudine deosebită față de acest exercițiu, care cu adevărat necesită foarte multă muncă. Cel mai înalt grad de inteligență îl necesită

eseul. Elevul este gata pentru acest tip de compoziție în clasele mari de gimnaziu și în liceu. Eseul structurat sau nestructurat tratează o temă, pornind de la câteva idei indicate în formularea subiectului. Pentru a-i ajuta pe elevi în realizarea redactării de tip eseu, profesorul de română va avea în vedere următoarele criterii:

- Discutarea cu elevii a tuturor ideilor menționate în formularea subiectului.

- Gradul de competență dovedit în discutarea acestora.

- Organizarea în scris a ideilor.

- Abilități analitice și critice, capacitatea de a argumenta ideile enunțate.

- Ortografia și punctuația, respectarea normelor limbii literare.

- Așezarea în pagină a compoziției, scris lizibil și îngrijit.

În clasele mari se practică compoziții și sarcini de exprimare a opiniei proprii. Acest tip de comunicare îl ajută pe elev pentru viața cotidiană. În scopul eficientizării comunicării orale sau scrise din această perspectivă profesorul va ajuta clasa de elevi propunându-le formulări de tipul:

- Îmi place pentru că.....

- Mă impresionează prin.....

- Mi se pare deosebit pentru

- Pare interesantă, în primul rând datorită.....

- Cred că.....

- Consider că.....

- Găsesc că.....

- Mă atrage această carte mai ales datorită.....

Comunicarea elevilor va prinde culoare dacă aceștia vor utiliza expresii ca: întâmplările relatate m-au determinat să....., participanții la acțiune s-au remarcat prin....., procedeele artistice care dau culoare acestei descrieri sunt ș.a.

În cadrul lecțiilor de redactare/scriere este important ca elevii să lucreze și individual și în echipă pentru a rezolva cât mai diverse sarcini de scriere care să le ofere posibilitatea de a scrie despre sine,

despre lucrurile și oamenii care îi înconjoară, despre textele pe care le citește, despre impresii și visuri.

Ca și în cazul lecțiilor de comunicare orală, elevii au nevoie de feedback imediat, de o evaluare care să-i atenționeze cu privire la greșelile de exprimare.

Lecțiile de comunicare scrisă ar trebuie să parcurgă trei etape:

1. Scrierea începe întotdeauna cu o sarcină de lucru care să abordeze tangențial subiectul compoziției.

2. Documentarea pe marginea temei poate fi realizată prin consultarea unor materiale pentru temele mai pretențioase, sau prin dialog și brainstorming.

3. Selectarea informației se va face în corespundere cu importanța pe care o vor avea pentru redactarea textului.

4. Textul va fi scris după un plan comun sau personal, după o structură foarte bine stabilită. (S-a constatat în mai multe rânduri că, uneori, elevii scriu pagini întregi de compunere dar se învârt în jurul unei idei, fără a argumenta punctele de vedere).

5. Textul va fi scris pe maculatur și numai după va fi elaborată varianta finală.

6. Este important ca să se citească cele mai impresionante fragmente din lucrările copiilor. Să se insiste asupra greșelilor comune și individuale, dar și asupra performanțelor obținute de elevi.

Exemplul pe care îl propunem în continuare poate fi aplicat la o lecție de comunicare scrisă în clasele gimnaziale.

Sarcina pe care o formulează profesorul este următoarea: Scrieți un text din 100 de cuvinte pentru revista școlii în care veți argumenta pro sau contra necesității trecerii la uniforma școlară.

Pregătirea (15 minute).

Li se propune elevilor să-și amintească structura unui text argumentativ, structura și formularea argumentelor. De asemenea, profesorul va menționa și criteriile de evaluarea textului pe care îl vor scrie:

- Adecvarea textului la tema propusă.

- Respectarea structurii textului.
- Prezentarea numărului cerut de argumente.
- Corectitudinea exprimării.
- Respectarea numărului de cuvinte.

Redactarea textului (20 de minute).

Elevii vor întocmi varianta de maculator, apoi, dacă vor avea întrebări, pot consulta un dicționar, profesorul poate interveni cu lămuriri și numai după aceasta elevii vor scrie pe curat textul.

Verificarea (15 minute).

Elevii revăd cele scrise (lucru foarte important, copiii au tendința de a grăbi lucrurile și numai după ce își citesc lucrarea sau o prezintă, își dau seama că au făcut multe greșeli).

Evaluarea poate fi realizată imediat, elevii pot citi lucrările, sau își citesc în perechi sau în grupuri, apoi argumentează care lucrări pot fi prezentate pentru revistă.

Profesorii vor fi foarte creativi în formularea sarcinilor de lucru, astfel elevii vor fi motivați și implicați în expunerea creativă a ideilor vis-a-vis de temele propuse.

Pentru gimnaziu pot fi aplicare și realizate sarcini care să-i ajute pe elevi să facă diferența dintre diverse tipuri de texte. Astfel, profesorul poate formula sarcini de tipul:

- Convinge-l pe prietenul tău să cumpere o carte.
- Convinge-i pe părinți că e mai bine să mergeți la mare decât la munte.
- Descrie în amănunte obiectul din imagine.
- Scrie o informație despre pregătirea temelor de casă.
- Scrie o instrucțiune despre cum trebuie să ai grijă de un animal de companie.

Bibliografie

1. BOCOȘ, Mușata Dacia, Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice, Polirom, Iași, 2013.

2. CAMERON, M., Comunicare prin gesturi și atitudini, Polirom, Iași, 2005.
3. CUCOȘ, C., Pedagogie, Polirom, Iași, 1998.
4. COJOCARU-BOROZAN, M., Teoria culturii emoționale. Studiu monografic asupra cadrelor didactice, Tipografia UPS I. Creangă, Chișinău, 2010.
5. CRISTEA, G., Managementul lecției, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2008.
6. CUCOȘ, C., Educația: ieri-azi-mîine, Editura Universității „A.I.Cuza”, Iași, 2004.
7. CUCOȘ, C., Pedagogie, Editura Polirom, Iași, 2006.
8. Ilie, Denisa, Ghid practic de literatură, Editura Carminis, 2014.
9. SĂMIHĂIAN, F., O didactică a limbii și literaturii române. Provocări actuale pentru profesor și elev, Editura Art, 2014.
10. SANDU, E., Compunerile școlare, Polirom, Iași, 2018.
11. FEROL G., FEREOLO, N., Metode și tehnici de exprimare scrisă și orală, Polirom, Iași, 1998.
12. Curriculum școlar pentru disciplina Limba și literatura română. Clasele a V-a a IX-a, Chișinău, 2010.
13. Cadrul european comun de referință pentru limbi. Diviziunea Politici Linguvistice Strasburg, 1991-2010.
14. COȘERIU, E., Introducere în lingvistică, Cluj, 1999.

**IMPORTANȚA COMUNICĂRII DIDACTICE PENTRU
FORMAREA COMPETENȚELOR DE COMUNICARE LA
ELEVI**

Aliona ZGARDAN-CRUDU, dr., conf. univ.

Summary

Communication has a decisive role in the realization of quality education. In the pedagogical activity, communication is both an art and a necessary professional tool and indispensable to the teacher for establishing constructive relations with pupils, parents, the teaching staff. A particular form of communication, with application in education, is the didactic communication, realized through a bilateral relationship between teacher and pupil. Thus, the efficiency of the educational process directly correlates with the teacher's